

Peter Goodspeed, National Post

Toomas Hendrik Ilves on võidelnud Eesti demokraatia eest kogu oma elu. Nüüd on ta selle riigi president.

Esimest korda käis praegune Eesti president Toomas Hendrik Ilves Kanadas 1967. aastal. Rootsist eestlaste pagulasperre sündinud poeg, kes oli tollal juba 14-aastane, sõitis oma New Jersey kodust Torontost kirdes asuvasse Uxbridge'i, kus oli eestlaste suvelaager.

Toronto eestlaste kogukond koosnes vähemalt 13 000 eestlasest, kes olid põgenenud sinna Nõukogude okupatsiooni eest pärast Teist maailmasõda. Toronto oli elulise tähtsusega keskus, kus hoiti Eesti kultuuri ja unistati tulevikust, kus Eesti riik on taas kord iseseisev ja demokraatlik.

„Toronto oli koht, kus inimestel oli olemas kultuuri säilimiseks vajalik nn kriitiline mass,“ ütles Ilves eile Torontos antud intervjuus.

Perekonnad saatsid oma lapsed nädalavahetuse ti toimuvatele keelekursustele, kirikurühmitused spondeerisid kogukonna üritusi ning suvelaagrites põimused poliitilise vabaduse unistusest ja Eesti kultuurilisest uhkusest kantud päevad kanuumatkade, ujumise ja lõkkeõhtutega.

„Kui ma olin siin lapsena 1960. aastatel, siis valitses selles paigas väga tugev usk demokraatlikkusse Eestisse,“ sõnas Ilves. „See on säilinud tänase päevani.“

Tänu sellele usule sai pisikesest Eestist – Nõukogude Liidu okupeeritud riigist – NATO ja Euroopa Liidu liige ning muutus igaveseks Ilvесе elu. Aastatel 1981–1983 töötas Ilves

Vancouveri kultuurikeskuse direktori ja administraatorina ning õpetas Simon Fraseri ülikoolis mõnda aega Eesti kirjandust ja lingvistikat.

Kanadas loenguid andes sattus ta Eesti poliitikasse. Talle pakuti tööd raadios Vaba Euroopa, kus temast sai Eesti toimetuse juhataja. Ta saatis eetrisse pidevalt üleskutseid taastada Eesti iseseisvus raudse eesriide taga.

Kui Nõukogude Liit lõpuks lagunes, siis nõustus Ilves kaksteist korda madalama palgaga ja läks tööle kodumaale, kus ta polnud kunagi elanud.

„Kõik need aastad raadios Vaba Euroopa rääkisin ma, et Eestist peab saama iseseisev riik. Ma leidsin, et kui ma ei lähe ise tagasi ega pane käsi külge, poleks mul olnud õigust sellest rääkida,” ütles ta.

Ta oli lühikese aja jooksul Eesti suursaadik Kanadas, Ameerika Ühendriikides ja Mehhikos, seejärel Eesti Põhja-Atlandi Instituudi esimees ning siis Eesti välisminister.

2006. aastal valis Eesti valijameeste kogu ta riigi presidendiks.

Vahepealsel ajal aitas ta reformida riigi majandust, mille nõukogude süsteem oli aastakümnete jooksul hävitanud.

„Meil ei olnud mitte midagi,” ütles Ilves. „Me olime kõiges maha jäänud. Infrastruktuuri ei olnud viiskümmend aastat arendatud. Telefonisidesüsteem oli sõjajärgne – see pärines justkui aastatest 1938–1939. Kõikjal valitses defitsiit ja raha oli väärtusetu.

Me olime teistest tagapool kõikides valdkondades peale ühe, kus me olime kõikidega võrdsed,” lisas ta.

„1991. ja 1992. aastal oli Eesti arvutite levikult teistega samal tasemel.”

Ilvese sõnul „üks väga kummaline matemaatikaõpetaja” oli tutvustanud talle keskkooli nelja-aastase katseprogrammi raames programmeerimist. Columbia ülikooli õpingute ajal oli Ilves teeninud põgusalt leiba ka programmeerijana.

Eestis aitas ta ehitada üles haridussüsteemi, mis keskendus arvutitele ja pani aluse riigi kõrgtehnoloogilisele tulevikule.

„Kui tahate näha tulevikku, siis näete paljut sellest Eestis,” on Ilves uhke.

Nõukogude Liidu lagunemisel puudusid riigis pangad. Nüüd teeb 97% Eesti elanikest oma tehinguid Interneti-pangas. Samuti hääletavad nad elektroonilisel teel, kasutavad Interneti parlamendile uute seadusettepanekute tegemiseks ja maksavad 21 protsendilist proportsionaalset tulumaksu.

Eesti on ühendanud Interneti oma igapäevaeluga kiiremini kui teised eurooplased. Ent seeläbi on ta muutunud ka haavatavaks. Eelmisel aastal, kui Eestis ja Eestist väljaspool elavad venelased raevutsesid nõukogudeaegse sõjamonumendi teisaldamise pärast, sai Eestist maailma esimese kübersõja sihtmärk.

Ülimalt täpselt organiseeritud ründe käigus peatati ajutiselt Eesti valitsuse töö ja riigi majandustegevus, kui Eesti Interneti-serverid koormati üle arvatavasti Venemaal asuvate robotvõrkude tehtud päringutega.

Eelmisel nädalal otsustas NATO luua Eestisse tippkeskuse, et uurida tulevaste kübersõdade pidamise ja ennetamise võimalusi.

Eesti võib oma saavutuste üle uhke olla.

„Mõned majandusteadlased on öelnud, et Eesti on endistest kommunistlikest riikidest kõige edukam,” sõnab Ilves. „Eelmisel aastal oli meie SKT inimese kohta suurem kui Portugalis, kes oli NATO ja Euroopa Liidu liige juba sellal, kui meie kuulusime veel Nõukogude Liitu.”

Lõviosa sellest edust tugineb väärtustele ja eeskujudele, millega Ilves puutus kokku eksiilis elades ja suvelaagis olles.

„Ma tunnen väga paljusid kanadalasi,” ütles ta. „Üks mu vanemaid sõpru on mees, keda ma kohtasin suvelaagris ja skaudilaagris. 35 aastat hiljem veensin teda ühinema Eesti armee reservteenistusega, kus tal on nüüdseks kapteni auaste. Ta tuli just kuuekuuliselt missioonilt Iraagist.

Pärast iseseisvuse taastamist on Kanada eestlased etendanud Eesti elus võtmerolli,” lisab Ilves. Ta toob näiteks Torontos elava eestlanna, kes on olnud Eesti peamine välispoliitiline nõunik kuus aastat. See McGilli and Londoni Majanduskooli lõpetanud inimene töötas Ilvese juures, kui too oli välisminister.

Üks Vancouverist pärit kanadalane on Euroopa Komisjoni esindaja Eestis, teisest Vancouveri sõbrast on peagi saamas suursaadik Saksamaal.

„Siinveedetud aeg kasvatas meid ja süstis meisse õigeid väärtusi,” ütles Ilves.

„Me õppisime eesmärke saavutama ja kahe jalaga maa peale jääma.”